

خانه معمار

راهنمای طراحی مجتمع فرهنگی - رفاهی برای معماران

مؤلفان:

امین آینه‌ساز، مهدیه طباطبائی

سر شناسه	: آینه‌ساز، امین، ۱۳۶۶- Aynehsaz, Amin
عنوان و نام پدیدآور	: خانه معمار : راهنمای طراحی مجتمع فرهنگی - رفاهی برای معماران/ مولفان مهدیه طباطبایی، امین آینه‌ساز.
مشخصات نشر	: تبریز: آناس، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۴ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۸۸-۷۶-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
عنوان دیگر	: راهنمای طراحی مجتمع فرهنگی - رفاهی برای معماران.
موضوع	: مجتمع‌های فرهنگی -- ایران -- تبریز -- طرح و نقشه
موضوع	: Community centers -- Iran -- Tabriz -- Designs and plans
موضوع	: معماری -- ایران -- تبریز -- طراحی
موضوع	: Architectural design -- Iran -- Tabriz
شناسه افزوده	: طباطبائی، مهدیه، ۱۳۶۶-
شناسه افزوده	: Tabatabaee, Mahdīyeh
رده بندی کنگره	: NA۴۵۱۰:
رده بندی دیویی	: ۷۲۵/۸۰۴۲۰۲۲۲:
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۷۵۱۲۵۲

خانه معمار

راهنمای طراحی مجتمع فرهنگی - رفاهی برای معماران

مؤلفان: امین آینه‌ساز، مهدیه طباطبائی

ناشر: انتشارات آناس

چاپ اول ۱۳۹۸ • ۱۸۴ صفحه • قطع رقعی • ۱۰۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۱۸۸-۷۶-۶

تبریز- اول خیابان طالقانی، روبروی مصلی

تلفن: ۰۹۱۴۱۱۶۶۸۹۷ و ۰۴۱-۳۵۵۵۵۳۹۳

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

فهرست

۱۳	 پیشگفتار
۱۵	 مقدمه
۱۹	 فصل اول: کلیات
۲۱	 ۱-۱- اهداف
۲۲	 ۱-۲- فرآیند طراحی
۲۳	 فصل دوم: شناخت بستر طرح
۲۵	 ۱-۲- روند تاریخی تکوین شهر تبریز
۲۵	 ۲-۲- وجه تسمیه تبریز
۲۸	 ۲-۳- معرفی تبریز
۳۰	 ۲-۳-۱- زبان
۳۱	 ۲-۳-۲- فرهنگ
۳۳	 ۲-۳-۳- جمعیت
۳۵	 ۲-۳-۴- بناهای تاریخی
۳۵	 ۲-۳-۴-۱- ارگ تبریز
۳۷	 ۲-۳-۴-۲- بازار تبریز
۴۱	 ۲-۳-۴-۳- کاخ شهرداری تبریز
۴۲	 ۲-۳-۴-۴- ائل گلی
۴۵	 ۲-۳-۴-۵- مقبره الشعرا
۴۶	 ۲-۴- مشخصات اقلیمی تبریز
۴۸	 ۲-۴-۱- موقعیت خورشید
۵۲	 ۲-۴-۱-۱- انرژی خورشیدی تابش یافته بر سطوح قائم و افقی
۵۶	 ۲-۴-۲- وزش باد
۵۹	 ۲-۴-۳- رودخانه‌های شهرستان

- ۶۱..... ۲-۴-۴- خاک شناسی.....
- ۶۱..... ۲-۴-۵- بارندگی.....
- ۶۲..... ۲-۴-۶- دما.....
- ۶۲..... ۲-۴-۷- رطوبت هوا.....
- ۶۳..... ۲-۵-۵- فرم بنا.....
- ۶۳..... ۲-۵-۱- ساختمان های درون گرا با حیاط مرکزی.....
- ۶۴..... ۲-۵-۲- استفاده از ایوان و حیاط کوچک در بنا.....
- ۶۴..... ۲-۵-۳- پلان، فرم بنا و نحوه قرار گیری آن.....
- ۶۵..... ۲-۵-۴- اتاق های کوچک با ارتفاع کم.....
- ۶۵..... ۲-۵-۵- بازشوهای کوچک.....
- ۶۶..... ۲-۵-۶- دیوارهای نسبتاً قطور.....
- ۶۶..... ۲-۵-۷- بام های مسطح.....
- ۶۷..... ۲-۵-۸- نوع مصالح.....
- ۶۸..... ۲-۶-۶- آب و هوا.....
- ۷۰..... ۲-۷- گسترش شهر.....
- ۷۱..... ۲-۸- سیمای تاریخی استان.....
- ۷۳..... فصل سوم: مبانی نظری، استانداردها و برنامه فیزیکی.....
- ۷۵..... ۳-۱- نگاهی به فرهنگ.....
- ۷۵..... ۳-۲- رابطه فرهنگ و معماری.....
- ۷۶..... ۳-۳- معماری چیست؟.....
- ۷۷..... ۳-۳-۱- معماری به عنوان یک پروسه.....
- ۷۷..... ۳-۳-۲- معماری به عنوان یک حرفه.....
- ۷۸..... ۳-۴- معماری ایرانی.....
- ۷۸..... ۳-۴-۱- درونگرایی.....
- ۸۰..... ۳-۴-۲- پرهیز از بیهودگی.....
- ۸۲..... ۳-۴-۳- مردم واری (محوری).....
- ۸۳..... ۳-۴-۴- خودپسندگی.....
- ۸۵..... ۳-۴-۵- نیارش.....

۸۶	۳-۵- حافظه‌ی معماری
۸۹	۳-۶- تاثیر معماری بر جامعه
۹۱	۳-۷- هنر هشت گانه
۹۳	۳-۸- رابطه نظم و معماری
۹۶	۳-۹- فلسفه معماری
۹۸	۳-۱۰- هنر کاربردی
۹۸	۳-۱۱- معماری و زیبایی شناسی
۹۹	۳-۱۱-۱- هنر معماری
۹۹	۳-۱۱-۲- هدف زیبا شناسی
۱۰۰	۳-۱۱-۳- روش زیبا شناسی
۱۰۰	۳-۱۱-۴- زیبایی و حقیقت
۱۰۱	۳-۱۱-۵- تعریف افلاطون از زیبایی
۱۰۱	۳-۱۱-۶- تعریف ارسطو از زیبایی
۱۰۱	۳-۱۱-۷- تعریف هگل از زیبایی
۱۰۲	۳-۱۲- مقدمات زیبایی
۱۰۳	۳-۱۲-۱- سوررئالیست
۱۰۳	۳-۱۲-۲- مدرنیسم
۱۰۵	۳-۱۲-۳- پست مدرنیسم
۱۰۵	۳-۱۲-۴- نو مدرن
۱۰۵	۳-۱۲-۵- آموزش معماری
۱۰۷	استانداردها و برنامه فیزیکی
۱۰۷	۳-۱۳- فضاهای مورد نیاز طرح
۱۰۷	۳-۱۴- استاندارد ها و معیارها
۱۰۷	۳-۱۴-۱- بخش نمایشگاهی
۱۰۸	۳-۱۴-۱-۱- نورپردازی گالری ها
۱۰۸	الف) نور پردازی طبیعی (نور روز)
۱۰۹	ب) نورپردازی جانبی (افقی)
۱۱۰	ج) نورپردازی مصنوعی
۱۱۰	۳-۱۴-۱-۲- حرکت و دسترسی گالری ها

۱۱۰	۳-۱۴-۱-۳- تنظیم شرایط محیطی
۱۱۰	۳-۱۴-۱-۴- تهویه مطبوع
۱۱۱	۳-۱۴-۱-۵- آکوستیک
۱۱۱	۳-۱۴-۱-۶- حریق
۱۱۲	۳-۱۴-۱-۷- دسترسی معلولین
۱۱۲	۳-۱۴-۲- بخش آموزشی
۱۱۳	۳-۱۴-۲-۱- کارگاه های طراحی و نقشه کشی
۱۱۴	۳-۱۴-۳- بخش پژوهشی
۱۱۴	۳-۱۴-۳-۱- میزان فضاهای کتابخانه
۱۱۵	۳-۱۴-۳-۲- ابعاد و استاندارد های پیشخوان و برگه دان
۱۱۵	۳-۱۴-۳-۳- استاندارد ابعاد قفسه ها و عمق قفسه ها
۱۱۵	۳-۱۴-۴- طول قفسه ها
۱۱۶	۳-۱۴-۵- ارتفاع قفسه ها
۱۱۶	۳-۱۴-۶- استاندارد میزها
۱۱۷	۳-۱۴-۷- نور پردازی
۱۱۸	۳-۱۴-۸- آکوستیک
۱۱۸	۳-۱۴-۹- تهویه مطبوع
۱۱۹	۳-۱۴-۳- سالن چند منظوره
۱۱۹	۳-۱۴-۱- صندلی تماشاچیان
۱۲۱	۳-۱۴-۲- اتاق سخنرانی
۱۲۱	۳-۱۴-۳- نورپردازی صحنه
۱۲۱	۳-۱۴-۴- آکوستیک
۱۲۲	۳-۱۴-۵- ایمنی از حریق
۱۲۳	۳-۱۴-۴- بخش اداری
۱۲۴	۳-۱۴-۵- بخش خدماتی
۱۲۴	۳-۱۴-۱- آشپزخانه اصلی
۱۲۵	۳-۱۴-۲- بار انداز
۱۲۶	۳-۱۴-۶- بخش اقامتی
۱۲۷	۳-۱۴-۷- بخش پشتیبانی

۱۲۷..... ۳- ۱۴- ۸- محوطه مجموعه

۱۲۸..... ۳- ۱۵- برنامه فیزیکی طرح

فصل چهارم: بررسی نمونه‌های موجود..... ۱۳۵

۱۳۷..... ۴- ۱- فرهنگسرای نیاوران

۱۳۷..... ۴- ۱- ۱- بررسی از نظر اقلیم

۱۳۷..... ۴- ۱- ۲- بررسی بنا

۱۳۸..... ۴- ۱- ۳- بررسی سردر

۱۵۴..... ۴- ۲- آرسنال (Arsenal) فرانسه/پاریس

۱۵۴..... ۴- ۲- ۱- فعالیت‌ها و ویژگی‌ها

۱۵۵..... ۴- ۲- ۲- منابع تامین درآمد

۱۵۷..... ۴- ۳- رِبا (Riba) انگلستان

۱۵۷..... ۴- ۱- ۳- فعالیت‌ها و ویژگی‌ها

۱۵۷..... ۴- ۲- ۳- منابع تامین درآمد

۱۵۸..... ۴- ۴- زودر کرک (zuiderkerk) آمستردام

۱۵۹..... ۴- ۵- آرکام (Arcam) آمستردام

۱۵۹..... ۴- ۱- ۵- فعالیت‌ها و ویژگی‌ها

۱۶۰..... ۴- ۲- ۵- منابع تامین درآمد

۱۶۱..... ۴- ۶- انستیتو معماری هلند (NAI) رتردام

۱۶۱..... ۴- ۱- ۶- فعالیت‌ها و ویژگی‌ها

۱۶۲..... ۴- ۲- ۶- منابع تامین درآمد

۱۶۴..... ۴- ۷- مرکز معماری کانادا

فصل پنجم: روند طراحی..... ۱۶۷

۱۶۸..... ۵- ۱- مکانیابی و تحلیل سایت

۱۶۹..... ۵- ۱- ۱- ابعاد و توپوگرافی سایت

۱۷۰..... ۵- ۲- مبانی نظری طراحی

۱۷۰..... ۵- ۳- گزینه‌های مختلف طراحی

۱۷۰..... ۵- ۳- ۱- گزینه اول

۱۷۱.....	۵-۳-۲- گزینه دوم.....
۱۷۲.....	۵-۳-۳- گزینه سوم.....
۱۷۳.....	۵-۳-۴- گزینه چهارم.....
۱۷۶.....	نتیجه نهایی.....
۱۷۶.....	۵-۳-۵- جدول مقایسه ای آلترناتیوها.....
۱۷۶.....	۵-۴- روند طراحی.....
۱۷۶.....	۵-۴-۱- سازه طرح.....
۱۷۵.....	۵-۵- تاسیسات.....
۱۷۸.....	۵-۵-۱- سیستم گرمایش.....
۱۷۸.....	۵-۵-۲- سیستم سرمایش.....
۱۷۸.....	۵-۵-۳- سیستم اطفاء حریق.....
۱۷۹.....	منابع و مآخذ.....
۱۸۳.....	Introduction.....

تصاویر

۳۰.....	تصویر ۲-۱: توزیع جغرافیایی مناطقی که در آن‌ها به زبان ترکی آذربایجانی سخن گفته می‌شود.....
۳۲.....	تصویر ۲-۲: نمونه‌ای از تابلو فرش بافت تبریز.....
۳۲.....	تصویر ۲-۳: نمونه‌هایی از فرش‌های بافت تبریز.....
۳۵.....	تصویر ۲-۴: ارگ تبریز.....
۳۵.....	تصویر ۲-۵: ارگ در زمان فاجار.....
۳۵.....	تصویر ۲-۶: ارگ در حال بازسازی.....
۳۶.....	تصویر ۲-۷: نمای پشت ارگ در حال بازسازی.....
۳۷.....	تصویر ۲-۸: سرای گنجعلی خان.....
۴۰.....	تصویر ۲-۹: بازار تبریز.....
۴۱.....	تصویر ۲-۱۰: کاخ شهرداری تبریز.....
۴۳.....	تصویر ۲-۱۲: کاخ ائل گلی.....
۴۳.....	تصویر ۲-۱۳: استخر ائل گلی.....
۴۵.....	تصویر ۲-۱۴: دورنمایی از مقبره الشعرا.....

- تصویر ۲-۱۵: موقعیت خورشید نسبت به زمین..... ۴۹
- تصویر ۲-۱۶: موقعیت خورشید و تابش در زمستان..... ۴۹
- تصویر ۲-۱۷: موقعیت خورشید و تابش آفتاب در زمستان..... ۵۰
- تصویر ۲-۱۸: جهت و زاویه ی تابش پرتوهای خورشید..... ۵۰
- تصویر ۲-۱۹: مهران رود (قوری چای)..... ۵۹
- تصویر ۳-۱: مدرسه تاتن برگ که در آن آموزش گروهی تجربه میشود..... ۱۱۳
- تصویر ۳-۲: جهت تابش نور از سمت چپ برای نوشتن و از سمت راست برای طراحی..... ۱۱۴
- تصویر ۳-۳: استاندارد دسترسی به کتاب در بزرگسالان..... ۱۱۸
- تصویر ۳-۴: فواصل قرار گیری صندلیها در سالن..... ۱۲۰
- تصویر ۳-۵: نحوه قرار گیری صندلیها در سالن اجتماعات و انواع تصویر سازی در این سالنها..... ۱۲۰
- تصویر ۳-۶: فواصل زوایای دید در سالنهای اجتماعات..... ۱۲۱
- تصویر ۳-۷: ابعاد مورد نیاز برای یک میز کار..... ۱۲۳
- تصویر ۳-۸: ابعاد مورد نیاز برای استفاده از کامپیوتر و کارمندان بانک..... ۱۲۴
- تصویر ۳-۹: محل نشستن و حداقل ابعاد در ستوران و کافی شاپ..... ۱۲۵
- تصویر ۳-۱۰: نمونه سوئیت..... ۱۲۷
- تصویر ۴-۱: سر در ورودی فرهنگسرای نیاوران..... ۱۳۸
- تصویر ۴-۲: محوطه فرهنگسرای نیاوران..... ۱۳۹
- تصویر ۴-۳: محوطه داخلی فرهنگسرا..... ۱۳۹
- تصویر ۴-۴: حیاط مرکزی فرهنگسرا..... ۱۴۰
- تصویر ۴-۵: نمای دیگری از حیاط فرهنگسرا..... ۱۴۰
- تصویر ۴-۶: ورودی نگارخانه فرهنگسرای نیاوران..... ۱۴۲
- تصویر ۴-۷: بخش همکف فرهنگسرای نیاوران..... ۱۴۳
- تصویر ۴-۸: کتابخانه فرهنگسرای نیاوران..... ۱۴۴
- تصویر ۴-۹: استقبال و مرکز پذیرایی Till Schweitzer..... ۱۴۶
- تصویر ۴-۱۰: پلویون درخت Christoph Gantenbein & Emanuel Christ..... ۱۴۶
- تصویر ۴-۱۱: فضای نمایشگاهی Tatiana Bilbao..... ۱۴۷
- تصویر ۴-۱۲: پلویون بچه ازدها HHF Architects (Herlach Hartmann Frommenwiler)..... ۱۴۷
- تصویر ۴-۱۳: Liu Jia Kun چایخانه..... ۱۴۸
- تصویر ۴-۱۴: Xu Tian Tian & Wang Xing Wi توالت..... ۱۴۸

- تصویر ۴- ۱۵: Bruendler Architects & Buchner، اتاق مدیر..... ۱۴۹
- تصویر ۴- ۱۶: Chen Shu Yu & Ding Yi نت کافی..... ۱۴۹
- تصویر ۴- ۱۷: فیهو خانہ Wang Shu..... ۱۵۰
- تصویر ۴- ۱۸: مرکز بایگانی استاد باستان شناسی Ai Wei Wei..... ۱۵۰
- تصویر ۴- ۱۹: اتاق چند رسانه ای Erhard An-He Kinzelbach..... ۱۵۱
- تصویر ۴- ۲۰: دکه روزنامه فروشی Toshiko Mori..... ۱۵۱
- تصویر ۴- ۲۱: چاپخانه روی پل Fernando Romero..... ۱۵۲
- تصویر ۴- ۲۲: رستوران Fun Design Consultancy..... ۱۵۲
- تصویر ۴- ۲۳: قرائت خانه de Meuron & Herzog..... ۱۵۳
- تصویر ۴- ۲۴: رستوران Fun Design Consultancy..... ۱۵۳
- تصویر ۴- ۲۵: فضای چند کارکردی Yung Ho Chang..... ۱۵۴
- تصویر ۴- ۲۶: سر در ورودی مرکز معماری آرستال..... ۱۵۵
- تصویر ۴- ۲۷: فضای داخلی مرکز معماری آرستال..... ۱۵۶
- تصویر ۴- ۲۸: بخش نمایشگاهی مرکز معماری آرستال..... ۱۵۶
- تصویر ۴- ۲۹: فضای داخلی مرکز معماری ریبا..... ۱۵۸
- تصویر ۴- ۳۰: مرکز معماری زودر کرک..... ۱۵۹
- تصویر ۴- ۳۱: نمای خارجی مرکز معماری آرکام..... ۱۶۰
- تصویر ۴- ۳۲: نمایی دیگر از مرکز معماری آرکام..... ۱۶۰
- تصویر ۴- ۳۳: مرکز معماری آرکام..... ۱۶۱
- تصویر ۴- ۳۴: دورنمایی از مرکز معماری NAI..... ۱۶۲
- تصویر ۴- ۳۵: بخش ورودی مرکز معماری NAI..... ۱۶۳
- تصویر ۴- ۳۶: بخش ورک شاپ مرکز معماری NAI..... ۱۶۳
- تصویر ۴- ۳۷: بخش داخلی مرکز معماری کانادا..... ۱۶۵
- تصویر ۵- ۱: توپوگرافی سایت..... ۱۶۹
- تصویر ۵- ۲: گزینه اول..... ۱۷۱
- تصویر ۵- ۳: گزینه دوم..... ۱۷۲
- تصویر ۵- ۴: گزینه سوم..... ۱۷۳
- تصویر ۵- ۵: گزینه چهارم..... ۱۷۴

جداول

جدول ۱-۲: هرم جمعیتی تبریز در سال ۱۳۸۵ خورشیدی.....	۳۴
جدول ۲-۲: معدل درجه حرارت و رطوبت نسبی.....	۴۸
جدول ۳-۲: نمایش میانگین گرمی و سردی آب و هوا.....	۶۹
جدول ۱-۳: برنامه فیزیکی بخش نمایشگاه.....	۱۲۸
جدول ۲-۳: برنامه فیزیکی بخش اداری.....	۱۲۸
جدول ۳-۳: برنامه فیزیکی بخش پژوهشی.....	۱۲۹
جدول ۴-۳: برنامه فیزیکی سالن چند منظوره.....	۱۳۰
جدول ۵-۳: برنامه فیزیکی بخش آموزشی.....	۱۳۰
جدول ۶-۳: برنامه فیزیکی بخش خدماتی.....	۱۳۱
جدول ۷-۳: برنامه فیزیکی بخش اقامتی.....	۱۳۲
جدول ۸-۳: برنامه فیزیکی بخش پشتیبانی.....	۱۳۲
جدول ۹-۳: برنامه فیزیکی مجموعه.....	۱۳۳
جدول ۱-۵: مقایسه گزینه ها.....	۱۷۶

نمودار

نمودار ۱-۲: تغییرات جمعیت تبریز بین سال های ۱۳۳۵ تا ۱۳۸۵ خورشیدی.....	۳۳
نمودار ۲-۲: معدل آمار ۲۵ ساله (۱۹۵۱-۱۹۷۵).....	۴۷
نمودار ۳-۲: موقعیت و زوایای تابش خورشید.....	۵۱
نمودار ۴-۲: انرژی خورشیدی تابش یافته بر سطوح قائم.....	۵۲
نمودار ۵-۲: انرژی تابیده شده بر سطوح قائم و افقی در عرض جغرافیایی ۳۷ درجه، منبع کتاب اقلیم و معماری، نوشته: مرتضی کسمایی.....	۵۶
نمودار ۶-۲: جهت و سرعت باد سالانه.....	۵۸
نمودار ۷-۲: جهت و سرعت باد.....	۵۸
نمودار ۸-۲: میزان بارندگی در شهر تبریز از سال ۱۳۴۰ تا ۱۳۶۰، منبع سازمان هواشناسی استان آذربایجان شرقی.....	۶۱
نمودار ۹-۲: منحنی دمای متوسط تبریز در طول مدت ۱ سال، منبع: سازمان هواشناسی استان آتش.....	۶۲
نمودار ۱۰-۲: منحنی رطوبت متوسط تبریز در طول مدت ۱ سال، منبع: سازمان هواشناسی استان آتش.....	۶۳

پیشگفتار

یکی از جامع ترین و گسترده ترین ابزارهای انتقال دانش و اطلاعات بشری، تصویر است. زبان تصویر در بهترین، گویاترین و عمومی ترین حالت، توانایی بسیار بیشتری برای انتقال بعضی از اطلاعات به ویژه عواطف، احساسات و بسیاری از مفاهیم دارد و بر خلاف زبان شنیداری یا نوشتاری می تواند به یک یا چند فرهنگ خاص محدود نشود و در گستره ای بسیار وسیع تر از یک سرزمین یا کشور مورد استفاده قرار گیرد. هنرهای تصویری که معماری جامع ترین آن است از این جنبه بسیار اهمیت دارد، چرا که هنر معماری را می توان کاربردی ترین هنر تصویری دانست که همه انسان ها به صورت بسیار وسیع تر و گسترده تر از سایر هنرها با آن سر و کار دارند. در حقیقت یک اثر هنری، شکل یا تصویر را در مفهوم کلی دارد. اولین آن ساختار یک اثر است که می توان آن را جدای از فرهنگ و هنر مورد بررسی قرار داد. و دومین آن مفهوم ادراکی یک اثر هنری است که مربوط به فرهنگ عمومی یک جامعه، سنتها، آگاهی ها، سلیقه های فردی و گروهی و محیط است. یکی از علل کمبود ها در زمینه معماری در حال حاضر نبود یک کانون مستقل معماری و ادبیات معماری است کانونی که در هر گیرنده تمامی فعالیت های مربوط به معماری این مرز و بوم باشد و فرهنگ عمومی را در این زمینه توسعه دهد. و این در حالی است که تصمیمات اجرایی شهر ها غالباً بدون برنامه ریزی و هماهنگی در وزارت خانه ها، شهرداریها، نظام ها و شورا های متفاوتی انجام می گیرد.